

Bonte Vliegenvanger opgeofferd aan bosbeleid

C.Th.H. Helders

'Wij streven naar een zo natuurlijk mogelijk bos, daar horen geen nestkasten in thuis'. En 'geen bonte vliegenvangers en koolmezen in het Leuvenumse Bos. Beide vogelsoorten zouden de natuurlijke ontwikkeling van het bos kunnen remmen', volgens de districtsbeheerder van 'Natuurmonumenten', de heer C.J.J.M. van der Heyden.

'Als ze geen holte kunnen vinden, dan horen ze hier niet', aldus de opzichter de heer M. van der Hoorn. Deze uitspraken zijn van medewerkers van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland in de regionale pers en radio-interviews.

Dat het ernst is met deze uitspraken hebben wij (en anderen) dit jaar ervaren, getuige onderstaand verslag.

Omstreeks 1980 heeft de Vogelwerkgroep van de Koninklijke Natuurhistorische Vereniging te Harderwijk, op verzoek van de voormalige bosopzichter van 'Natuurmonumenten', veertig nestkasten opgehangen. Dit deel van het Leuvenumse Bos (gemeente Ermelo) grenst aan de weg Harderwijk-Apeldoorn. Het bestaat uit: vergrast heideterrein (Cyriasche Veld) met aangrenzend een zeer schraal, dicht naaldhoutbos, aangekocht door 'Natuurmonumenten' in de jaren twintig.

Mijn gesprek bij kast nummer 10

Het is stil in het bos. De uitbundige zang is verstomd, ze zijn weg de vogels, alleen het groepje mezen scharrelt, kirrend van boom naar boom.

Nog één controle. Mijmerend loop ik naar kast nummer 10. Daar zit nog een Bonte Vliegenvanger, zonder man, met één jong. Ook hier is het stil, geen alarmroep, zou ze al uitgevlogen zijn?

Voorzichtig het dekseltje opgetild en... daar zit je nog, jij klein kwetsbaar schepsel, tegen de wand gedrukt met een voorraad kevers in je nest, zo... zo ontroerend alleen. Je kijkt me aan met je grote vliegenvangersogen. Dag lieve kleine, zal ik jou een verhaal vertellen? Ja? Nou luister, in 1964 was mijn 'soort' erg gastvrij, we bouwden héél veel woningen voor jullie vogels, ze moesten aan speciale eisen voldoen.

Jouw voorouders, hier schaars voorkomend, maakten dankbaar gebruik van deze woningen en... wat waren wij daarover verrukt!

Nu dertig jaar later zijn jullie talrijk en voor ons 'veldmensen' een geliefde gast geweest. Helaas, geweest, wij mensen zijn niet meer zo gastvrij. Jullie woningen moeten weg en daarom zit jij hier nog lief beest. Je moeder kon niet op tijd een woning vinden. Sommigen van ons zijn erg machtig weet je, ze kunnen alles maken en breken. Ze heersen over de vogels, vissen dieren, zeeën, bomen en planten, met rapporten en zo. Zij zeggen, dat jullie de natuurlijke ontwikkeling van het bos remmen.

Je kijkt mij ongelovig aan en ik zie, dat je er niets van snapt, ik trouwens ook niet. Luister... onder onze 'soort' zijn velen, die altijd zullen blijven vechten voor jullie behoud.

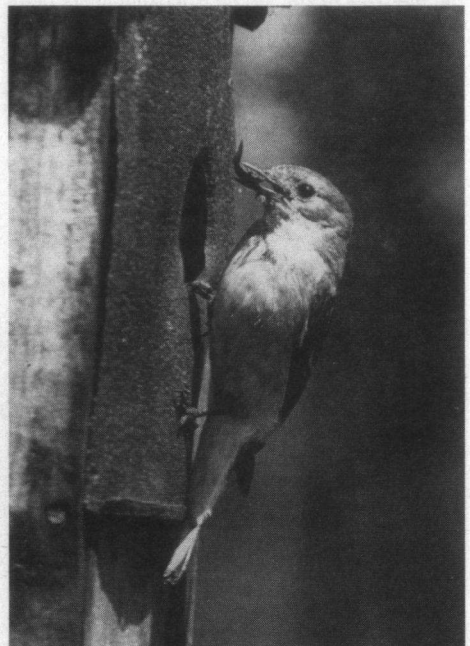
Vol vertrouwen kijk je me aan. Ik neem nu afscheid van je lief, klein beest, en wens jou en je moeder een behouden vlucht. Adieu! Terwijl ik nog één blik werp op je gele bekje en die grote ogen, denk ik: Zou je die grote reis naar Afrika wel halen?

Ik sluit het deksel en ik schaam me, ik schaam me diep, dat wij mensen meer breken dan maken!

■ Mevrouw C. Th.H. Helders, Schippersmeen 38, 3844 CR Harderwijk, 03410 - 23794.

Vanaf 1986 tot en met 1989 hebben wij (twee leden van de Vogelwerkgroep), na herhaalde vernielingen van de aanwezige kasten, veertig nieuwe houten kasten opgehangen, op drie meter hoogte en onzichtbaar vanaf de wandelroute die daar is gesitueerd. Een en ander in overleg met de bosopzichter de heer C. Bouma. Bezetting 100%, zonder problemen met een goed broedresultaat en een gevarieerde populatie. Uitgevlogen zijn vanaf 1986/1989:

455 Koolmezen (72 kasten); 105 Pimpelmezen (15 kasten); 19 Kuifmezen (2 kasten); 20 Zwarte

Bonte Vliegenvanger wijfje voor haar nestkast nummer 10 met Onze Lieve Heersbeestje.
Foto: Aart Smit.

Mezen (3 kasten); 6 Matkoppen (1 kast); 35 Gekraagde Roodstaarten (5 kasten) en 280 Bonte Vliegenvangers (57 kasten). Controle wekelijks. Jaarlijkse schoonmaak en onderhoud. Waarom deze uitgebreide informatie? Dat zal duidelijk worden in onderstaand verslag.

Op 29 januari 1990 kwam de terreinopzichter van 'Natuurmonumenten' ons namens de directie meedelen, dat binnen veertien dagen de veertig nestkasten moesten worden verwijderd. Wij waren volkomen verrast, zo vlak vóór het broedseizoen. Ons verweer tegen deze maatregel bij deze functionaris had geen resultaat. Protesten bij de Vogelbeschermingswacht en de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels te Zeist resulteerden in de telefonische toezegging van de heer C.J.J.M. van der Heyden, dat voor één seizoen tien nestkasten mochten blijven hangen. De overige dertig kasten werden verwijderd.

Absoluut niet tevreden met deze geste, hebben wij onze afkeuring uitgesproken in een schrijven aan de directie van 'Natuurmonumenten' d.d. 1 maart 1990.

Op maandag 29 januari jl. kregen wij bezoek van de heer M. van der Hoorn, hoofdopzichter van het Leuvenumse Bos, die namens de districtsbeheerder, de heer Van der Heyden, ons kwam zeggen, dat alle door ons gecontroleerde nestkasten moesten verdwijnen, met als argument: 'Natuurmonumenten' streeft naar een natuurlijk bos, waarin geen nestkasten thuishoren'. Op ons verweer, dat zo'n ingreep niet verantwoord is en een ramp zou veroorzaken bij de terugkerende vogels naar hun broedgebied, waar absoluut geen vervangende nestholten zijn, was het antwoord: 'Als ze geen nestgelegenheid vinden, dan horen ze hier niet en blijven maar weg'. Met deze redenering negeert hij een bestaande situatie van tien jaar. Vooral de Bonte Vliegenvanger zal hiervan de dupe worden. Volgens de heer van der Hoorn hebben wij een jaar de tijd gehad dit project af te bouwen. Dat is niet juist.

Antwoord van 'Natuurmonumenten', 's-Graveland, d.d. 29 maart 1990:

'Naar aanleiding van uw brief d.d. 1 maart jl., delen wij u het volgende mede.

In 1985 heeft de verenigingsraad zich uitgesproken over het bosbeleid bij de vereniging. Dit is weergegeven in de beleidsnota 'Het beheer van de bossen van Natuurmonumenten'.

Voor het overgrote deel houdt het gekozen beheer in het streven naar (de ontwikkeling van) ter plaatse van nature thuishorende bossen en boslevensgemeenschappen.

Naast diverse consequenties voor het beheer van de bossen van de vereniging is hieruit ook voortgevloeid, dat de opstelling ten aanzien van de aanwezigheid van nestkasten in onze bosterreinen is gewijzigd.

De sterke nadruk op spontane processen in de boslevensgemeenschap heeft ertoe geleid, dat nestkasten eerder als een verstoring van de natuurlijke bij het aanwezige bos behorende vogelgemeenschappen worden beschouwd dan dat er een positieve invloed op het bos en de vogelbevolking aan wordt toegekend. Ook in kringen van ornithologen en Vogelbescherming is het plaatsen van nestkasten in natuurgebieden en met name in bossen zeker niet onomstreden. Naar aanleiding hiervan is ernaar gestreefd afspraken te maken over het geleidelijk verwijderen van nestkasten in onze bosterreinen, zo ook op de noord-west Veluwe in het Leuvenumse Bos en Leuvenhorst.

Met de toezegging dat tien nestkasten voor nog terugkerende broedvogels dit broedseizoen kunnen worden gehandhaafd menen wij zo goed als mogelijk medewerking te hebben verleend aan niet al te rigoureuze afbouw. Daarnaast zijn wij van mening, dat het betreffende bosgebied, dat overwegend uit jong bos bestaat nauwelijks of niet geschikt is voor hollenbroeders, zodat er geen reden is voor lange afbouwperiode'.

w.g. Ir. H.F.M. Rampen, Inspecteur.

De heer Bouma heeft in 1988 terloops gezegd: 'Natuurmonumenten is van plan nestkasten in onze gebieden te verwijderen, de natuurlijke holten moeten in de toekomst de nestkasten vervangen'. De toekomst was voor ons ver weg. Immers het 'afbouwen' is geen kwestie van een paar jaar. De natuur moet eerst z'n gang kunnen gaan. Vogelbescherming te Zeist heb ik over deze gang van zaken ingelicht. Dit resulteerde in de toezegging, dat voor één seizoen tien kasten mogen blijven hangen.

Dat betekent geenszins dat wij tevreden zijn met deze geste en het met uw beleid eens zijn. Ik blijf hiertegen protesteren en zal, indien nodig, mijn stem laten horen.

Tevens vraag ik mij af of de leden van 'Natuurmonumenten' op de hoogte zijn van dit nestkastenbeleid en of hierover democratisch is gestemd. Het is nooit goed te praten dat je vogels, terugkomend naar hun broedgebied, van de een op de andere dag van hun nestgelegenheid berooft! De natuur heeft zijn tijd nodig. Dode bomen zijn op één hand te tellen, dus is er nog steeds een tekort aan natuurlijke holten. Bovendien heeft de laatste storm nog heel wat zieke en dode bomen geveld en daarmee gingen eventuele nestholten verloren.

Uw beleid is er op gericht de bossen aan een natuurlijke ontwikkeling over te laten.

Deze beleidsprincipes hebben mijn volle waardering. Doch u weet net zo goed als ik, dat zo'n proces een mensenleven duurt. Het is naar mijn mening dan ook onverantwoord zo rigoureuze alle nestkasten te laten verwijderen. U geeft de natuur een kans, geef dan ook de vogels een kans, die hier inmiddels thuishoren. Mijn dringend verzoek aan u is het nestkastenbeleid, waar nodig, te herzien'.

Een afschrift van deze brief is verzonden aan de heren C.J.J.M. van der Heyden en mr. D.C. Kempenaer, districtshoofd Commissie Gelderland alsmede aan 'Vogelbescherming' te Zeist, vergezeld van gedetailleerde broedgegevens over 1986 tot en met 1989.

Antwoord van 'Vogelbescherming', Zeist, d.d. 4 april 1990:

'Naar aanleiding van Uw schrijven d.d. 1 maart 1990 berichten wij u, dat het ons bekend is dat 'Natuurmonumenten' streeft naar het terugdringen van nestkasten in het kader van natuurlijk bosbeheer. Dit past ook binnen onze visie van een zelfregulerend systeem in natuurgebieden, waarbinnen de mens zo min mogelijk moet ingrijpen. Uitzonderingen kunnen echter worden gemaakt voor educatieve doeleinden en wetenschappelijk onderzoek. Uiteraard blijven wij het plaatsen van nestkasten in parken en tuinen en dergelijke stimuleren uit educatief oogpunt en om het kijken te enthousiasmeren'. w.g. H. Peeters, Individubescherming

Omdat wij problemen verwachtten bij de terugkerende vogels, hebben wij vier van de tien kasten opgehangen en zes kasten achtergehouden en deze op 19 april opgehangen voor de Bonte Vliegenvangers en andere soorten. De vier kasten werden vrijwel meteen bezet door Koolmezen. Wij zijn van 21 april tot en met 8 mei dagelijks gaan kijken bij de tien nestkasten. De achterliggende gedachte hiervan was te registreren wat de overige populatie zou doen, wanneer ze geen nestgelegenheid zouden vinden. Zouden ze blijven hangen? Het was per slot tien jaar hun broedgebied! Of, zo hoopten wij, zouden ze een eind verderop gaan?

Wat wij waarnamen, hadden wij niet voor mogelijk gehouden.

Een complete vogeloorlog! Een afschuwelijke ervaring!

In de dertig jaar dat ik kasten controleer heb ik **gelukkig** dit niet hoeven aanschouwen. Enkele waarnemingen wil ik u niet onthouden. Dit om aan te tonen, dat het ongeoorloofd is rigoureuus de hakbijl in nestkasten te zetten!

kast nummer 7

etagebouw, vier lagen van Koolmees en Bonte Vliegenvanger om en om. Fel gevecht Koolmees en Bonte Vliegenvanger. Koolmees-man dood. Twee dagen later gevecht tussen twee Bonte

Vliegenvangers. Eén Bonte Vliegenvanger-man dood. Van 14/5-21/5 geen activiteit. 21/5 zes eieren Bonte Vliegenvanger bebroed en uitgevlogen.

kast nummer 9

Veldslag tussen twee Bonte Vliegenvanger-paren. Eén man dood. Tien eieren in nest (twee legfels), waarvan zes uitgebroed en vier onbebroed.

kast nummer 10

etagebouw, twee lagen. Bonte Vliegenvanger maakt bijna compleet nest op broedende Koolmees. Wij wisten dat deze kast was bezet door de Koolmees. Nestmateriaal door ons verwijderd.

kast nummer 11

Geruzie tussen Koolmees en Bonte Vliegenvanger. Etagebouw. Op 14 mei Koolmees op nestmateriaal Bonte Vliegenvanger. Koolmees broedt. 5 juni, Koolmees heeft vijf eieren van Bonte Vliegenvanger uitgebroed! De vijf jongen zijn door de pleegouders prima verzorgd en dertien dagen na het uitkomen uitgevlogen. Ze zijn geringd door Aart Smit, Nunspeet. De vraag blijft, wat gebeurt er met deze jongen?

Dank zij de nestkasten heeft het ringonderzoek er veel toe bijgedragen de verspreiding van de Bonte Vliegenvanger nauwkeurig te kunnen volgen. Op de foto een wijfje.

Foto: A.C. Zwaga.

kast nummer 14

etagebouw, twee lagen, Koolmees, Bonte Vliegenvanger. Deze heeft gewonnen. Vijf eieren onderin nest van Koolmees onbebroed.

kast nummer 15

Op 8 mei één ei en vrouwtje Bonte Vliegenvanger op nest. Op het moment, dat wij van de kast weg liepen ontstond er een enorm gevecht tussen minsten vijf Bonte Vliegenvangers. Eén klun van vechtende, pikkende vogels en een wolk van veren. Elk van deze vogels deed een poging in de kast te komen, maar deze werd fel verdedigd door eigenaar-bewoner-man. Vanaf de kast of de tak erboven werden de aanvallen ingezet. Door in de handen te klappen vloegen de 'aanvallers' weg. De volgende dag: onder de kast één dode man. 'Een afschuwelijk schouwspel'

kast nummer 17

etagebouw, drie lagen. Hier zijn vijf legsels van de Koolmees verloren gegaan. De Koolmees heeft ten slotte de Bonte Vliegenvanger verjaagd en haar eieren in het nest van de Bonte Vliegenvanger gelegd en uitgebroed.

In totaal zijn er drie Bonte Vliegenvangers en één Koolmees het slachtoffer geworden en zijn er vier legsels van de Bonte Vliegenvanger en twintig legsels van de Koolmees verloren gegaan.

In april kregen wij van de boswachter R. Jansen, in dienst van de gemeente Harderwijk, toestemming in het gemeentebos, grenzend aan bovengenoemd gebied van 'Natuurmonumenten' (op ±200 meter afstand), zestien kasten op te hangen. Op 17 april zijn deze kasten opgehangen. Toen de 'oorlog' aan de overzijde was geluwd, werden deze kasten vrijwel direct bezet. 100% bezetting. Uitgevlogen: 60 Bonte Vliegenvangers, 25 Koolmezen en 10 Pimpelmezen.

Op 25 juni ging nog één Bonte Vliegenvanger broeden op één ei en jong uitgevlogen op 25 juli.

Op 28 juni 1990 heb ik Vogelbescherming Zeist van deze 'vogeloorlog' in kennis gesteld (citaat uit deze brief): 'Het krante-artikel in het Amersfoorts Dagblad van 27 juni 1990, noodzaakt mij nu te reageren op uw schrijven van 4 april 1990. Alvorens op dit artikel in te gaan, beantwoord ik eerst uw brief, welke identiek was aan die van 'Natuurmonumenten'. Het past namelijk ook in uw visie van een 'zelfregulerend systeembos' in natuurlijke gebieden, waarop 'Natuurmonumenten' zinspeelt. Bovendien zijn deze gebieden al afgesloten voor het publiek, met uitzondering van bevoorrechte personen.

Waar het onze kwestie betreft, gaat het over culturbos/monocultuur, welke in een miserabele staat verkeert. Wil men daar een zogenaamd 'systeembos' van maken - en dat geldt voor al onze bossen - dan duurt dat 'mensenlevens' lang, zo het al lukt met de huidige milieuvervuiling. Vanaf 1960 tot op heden heb ik nog weinig verbetering daaromtrent gezien. Het belachelijke

Vooraf de Bonte Vliegenvanger dreigt van het verwijderen van de nestkasten de dupe te worden.
Foto: A.C. Zwaga.

is nu, dat in dit bos waar 'Natuurmonumenten' een natuurlijk bos van wil maken en waar de nestkasten storend zouden werken, een kudde koeien rauscht als een 'olifant in de porseleinkast' en alle voor een natuurlijk bos onmisbare 'schrale' vegetatie vertrapt. Je zou de mens dan ook uit dit 'natuurlijke' bos van de wandelroute - die daar is gesitueerd - moeten weren. Blijkens uw beider visie klopt er niets van.

Wat de overgebleven tien nestkasten betreft, kan ik het volgende zeggen: 'Ik heb nog nooit zo'n totale ontredde gezien bij terugkerende vogels naar hun broedgebied op zoek naar nestgelegenheid.

In uw kring van ornithologen en die van Natuurmonumenten wist men het zo goed. Was het misschien beter geweest dat deze heren een tijdje met de mensen uit het 'veld' op pad waren gegaan alvorens te beslissen over schadelijke nestkasten?

Als een 'burger' op deze schaal nesten zou verstoren van beschermde vogels, dan zou deze al lang in de kraag zijn gevat. Maar dit mag zomaar ongestraft gebeuren.

Bent u advocaat van wilde vogels?

Bovendien zou ik het als vogelbeschermster niet in mijn hoofd halen nestkasten in tuinen en parken op te hangen. Afgezien van de onrust, zou ik de vogels niet blootstellen aan katten en vandalisme. De vraag blijft over: wie maakt het uit, dat bepaalde soorten hier niet thuishoren? De geraadpleegde ornithologen? 'Vogelbescherming' of 'Natuurmonumenten'?

Wij hebben de vogels hier naar toe gehaald. Ze zijn hier en blijven hier!

Volledig antwoord van de 'Vogelbescherming', Zeist, d.d. 25 juli 1990:

'Naar aanleiding van uw schrijven d.d. 28 juni 1990, delen wij u mede, dat een en ander kennelijk op een misverstand berust. Met de constatering dat nestkasten onnatuurlijk zijn, hebben wij niet willen zeggen dat nestkasten op korte termijn uit onze bossen moeten verdwijnen. We hebben er slechts mee tot uitdrukking willen brengen dat door een meer natuurlijk bosbeheer, zoals dat door verschillende organisaties wordt voorgestaan, meer natuurlijke holten zullen ontstaan, waardoor nestkasten er op den duur overbodig worden. In bossen waar al jaren nestkasten hangen kan het aantal geleidelijk worden verminderd zodra er meer natuurlijke nestgelegenheid voor hollenbroeders ontstaat. Dit zou kunnen gebeuren door oude kasten niet meer te vervangen. Wellicht ten overvloede zij vermeld dat dit standpunt alleen geldt voor bossen, waar de natuurlijke nestgelegenheid zich weet te herstellen. Volgens het Meerjarenplan Bosbouw van de Rijksoverheid zal slechts 18% van de bossen een meer natuurlijk karakter krijgen. In het overgrote deel van onze bossen blijven nestkasten dus noodzakelijk! Kerkuil, gierzwaluw, boerenzwaluw en huiszwaluw zijn voor hun nestgelegenheid in ons land van oudsher aangewezen op bebouwing. Deze soorten moeten we blijven helpen en dat geldt ook voor andere soorten waarvoor nestgelegenheid verloren is gegaan.

w.g. H. Peeters

Zie het antwoord op deze brief d.d. 25 juli 1990 (in z'n geheel).

Brief aan de heer ir. H.F.M. Rampen van 'Natuurmonumenten' d.d. 31 juli 1990:

'Volgens afspraak zend ik u hierbij de broedgegevens van de nestkasten Leuvenumse Bos - Cyriasche Veld over het seizoen april/juli 1990. Uit bijgaande stukken blijkt, dat het rigoreus verwijderen van de dertig nestkasten fatale gevolgen heeft gehad voor de terugkerende Bonte Vliegenvangers en Koolmezen.

Tot slot wil ik u verzoeken toch in overweging te nemen of uw beleid inzake de nestkasten wel juist is. Het is voor ons en vele anderen onbegrijpelijk dat een natuurbeschermingsorganisatie de vogels die in Nederland ruim vijfendertig jaar gastvrijheid genieten, met één pennestreek wegjaagt'.

Afschriften van deze brief zijn verstuurd aan de directie van 'Natuurmonumenten' en aan de heren C.J.J.M. van der Heyden en mr. D.C. Kempenaar.

Volledig antwoord aan 'Vogelbescherming', d.d. 31 juli 1990:

'Uw brief d.d. 25 juli ontvangen. Over de inhoud daarvan ben ik tegelijkertijd verbaasd en verheugd.

Verbaasd ben ik te lezen, dat een en ander thans op een misverstand zou berusten. Uw brief d.d. 4 april jl., liet aan duidelijkheid niets te wensen over hoe uw standpunt was ten opzichte van het verwijderen van nestkasten. Temeer verbaasd ik mij er over, omdat u in april op de hoogte was van het feit, dat in het Leuvenumse Bos, Cyriasche Veld, rigoreus en veertig nestkasten moesten verdwijnen. Door uw bemiddeling bij 'Natuurmonumenten' kregen wij immers toestemming tien kasten voor één seizoen te laten hangen. De resultaten daarvan zijn inmiddels bekend. Daardoor is het ook duidelijk geworden, dat het absoluut onverantwoord is zo rigoreus in te grijpen.

Als enig antwoord mocht ik op 6 augustus 1990 deze brief van 'Natuurmonumenten' ontvangen: *'Voor de toezending van uw verslag/publicatie zeg ik u vriendelijk dank. De daarin vervatte gegevens zullen voor zover mogelijk, gebruikt worden bij het terreinbeheer'.*

w.g. mevr. M.J.L. Breekveldt. Namens Onderzoek en Beheersplannen.

Antwoord van 'Natuurmonumenten', d.d. 27 september 1990:

'Voor uw pogingen om – door middel van alle mogelijke vormen van publiciteit – uw mening in deze kwestie kenbaar te maken en druk op onze vereniging uit te oefenen kunnen wij geen waardering opbrengen'.

w.g. ir. H.F.M. Rampen, inspecteur.

Van geleidelijk aan verminderen is hier geen sprake geweest. Evenmin als in Nunspeet, waar vorig jaar ineens honderd kasten verdwenen.

Het aanbieden van natuurlijke holten is betrekkelijk. Als de kleine hollenbroeders terugkeren, zijn deze holten - zo die er al zijn - al bezet door Spechten en Spreeuwen etc. De conclusie is, dat deze kleine hollenbroeders ook afhankelijk zijn van nestkasten.

Dat de Bonte Vliegenvanger een storende invloed heeft op de overige vogelpopulatie, c.q. nestkasten, is niet bewezen. Wij hebben daarvan nooit iets gemerkt. Elke vogel heeft zijn eigen niche, zoals u weet. Ik kan me ook nauwelijks voorstellen, dat het schrale gebied achter het Cyriasche Veld, tot de 18% gerekend kan worden. Dit gebied is sinds 1900 nauwelijks veranderd.

Desalniettemin verheugen wij ons, dat u nu wat genuanceerder denkt ten opzichte van het 'nestkastenbeleid'. Het zou kunnen inhouden, dat u als 'advocaat van alle wilde vogels', de betrokkenen rond deze kwestie aan de vergadertafel roept voor een constructief gesprek. Een en ander heeft de hoogste prioriteit zoals blijkt uit de berichten, dat Staatsbosbeheer ook al opdracht geeft nestkasten te verwijderen in o.a. de 'Buunderkamp' en in Nunspeet.

Deze sneeuwbal moet worden gestopt, anders leidt het tot een bedreigende lawine, vooral voor de Bonte Vliegenvanger die aangewezen is op nestkasten.

De 'Vogelbescherming' heeft twee prachtige leuzen: 'advocaat van wilde vogels' en 'vogels zijn grenzeloos'. Ik hoop dat deze leuzen daadwerkelijk inhoud krijgen. Grenzen stellen, door meedogenloze aanslagen op de Bonte Vliegenvanger te veroordelen, lijkt me een positieve bijdrage aan de geloofwaardigheid van uw beleid en slugs'.

Het is betreurenswaardig dat 'Natuurmonumenten' zo onzorgvuldig met de natuur omspringt, zoals nu blijkt uit een mij toegezonden uittreksel uit 'Natuur en Milieu' van de heer drs. ing. C.W. Stam, die in het Leuvenumse Bos (Stakenberg) eenendertig nestkasten controleert voor 'Natuurmonumenten' (voor wetenschappelijk onderzoek).

Verslag van de heer Stam:

'Ook in de vogelwereld ontstaan wel conflicten bij woningschaarste. Lang niet altijd is het vogelvolkje dan even vredelievend. Wanneer om de een of andere reden in één keer te veel kasten tegelijk uit het terrein worden verwijderd, ontstaat er echte woningnood. Dat was het vorig jaar het geval (1989); toen de Bonte Vliegenvangers terugkeerden van hun trek vonden zij vrijwel alle voor hen geschikte nestkasten en holen bezet door mezen. Dit leidde in negen gevallen tot een gevecht om broedruimte in een nestkast, vrijwel steeds gewonnen door de vliegenvangers. In één geval heeft de koolmees zijn nest weten te behouden, maar pas nadat hij drie Bonte Vliegenvangers in een gevecht had gedood!'

Helaas vermeldt de heer Stam niet, dat het hier om de honderd nestkasten gaat, die 'Natuurmonumenten' vorig jaar (1989) in één keer op landgoed 'De Stakenberg' heeft laten verwijderen. Evenzo zijn nestkasten op 'Groevenbeek' (Ermele) en op 'Oldenaller' (Putten) opgeruimd.

Ondanks deze wetenschap is 'Natuurmonumenten' in 1990 doorgeslagen met het verwijderen van onze nestkasten. Het is een zeer slechte zaak en Het getuigt van grote onkunde.*

Commentaar:

Uit bovenstaande correspondentie mag de conclusie worden getrokken, dat 'Natuurmonumenten' een starre houding aanneemt. Men is niet bereid lering te trekken uit de geconstateerde feiten door hun nestkastenbeleid te herzien. 'Vogelbescherming' - als 'advocaat van alle wilde vogels' - zou mijns inziens het voortouw moeten nemen om de voor- en tegenstanders rond de tafel te brengen, zodat het 'nestkastenprobleem' voorgoed wordt opgelost.

Het gevaar bestaat dat het beleid van 'Natuurmonumenten' door andere natuurbeschermingsinstanties kritiekloos wordt overgenomen, zoals nu al het geval blijkt te zijn bij Staatsbosbeheer in Nunspeet en 'De Buunderkamp' bij Arnhem. Steeds weer zijn 'nestkasten' onderwerp van discussie. Zie hiervoor 'Vogels' nummer 3 van mei/juni 1981. 'Zin en onzin bij het plaatsen van nestkasten' naar aanleiding van het rapport van de heren Braaksma & Boere in de 'Lepelaar' nummer 67 van maart/april 1980. Het feit dat nestkasten wel kunnen worden geaccepteerd voor 'wetenschappelijke en educatieve doeleinden' gaat uit van de belangstelling die mensen hebben voor vogels, in plaats van het belang dat vogels hebben bij hulp van de mens.

De Bonte Vliegenvanger niet op het offerblok

Tot slot heeft de ervaring uitgewezen dat de Bonte Vliegenvanger sporadisch broedt in natuurlijke holten, maar zeker niet in op de grond liggende bomen. Dus is deze soort aangewezen op nestkasten.

De Bonte Vliegenvanger niet op het offerblok.

De vragen die aan de lezers van 'Het Vogeljaar' gesteld kunnen worden:

- zijn de 'onnatuurlijke' nestkasten ongewenst in onze 'onnatuurlijke' bossen die voor het grootste deel een monocultuur uitademen?
- is het verantwoord om de Bonte Vliegenvangers die ons land de laatste tijd hebben bevolkt door het ophangen van nestkasten, nu alleen nog maar broedgelegenheden te verschaffen in tuinen en parken en de soort op andere plaatsen niet meer te accepteren?
- in Nederland broedden minder dan misschien tien paren van de 15.000 à 25.000 broedparen niet in nestkasten, is het wegnemen van veel nestkasten verantwoord tegenover de vogels, terwijl daar geen andere holten tegenover staan?
- zo ja, als er 'natuurlijke bossen' in ons land te vinden zouden zijn, zouden er dan geen nestkasten meer nodig zijn?

■ Mevrouw C.Th.H. Helders, Schippersmeen 38, 3844 CR Harderwijk

*Een aantal leden van 'Natuurmonumenten' hebben hun misnoegen geuit over het beleid van 'Natuurmonumenten' en wilden het lidmaatschap voor 1991 opzeggen. Omdat alleen leden hun stem en hun eventuele misnoegen in de vereniging kunnen laten horen, wordt aangeraden het lidmaatschap vooralsnog niet op te zeggen.